

Til:

- Finansdepartementet

Oslo, 20.11.2018
Ref.: 224/18/KF/ph

Innspill til forskrift om forsvarlig utlånspraksis for forbrukslån

Husholdningenes låneopptak i form av usikrede lån med høy rente (forbrukslån) har økt betydelig de siste årene. De har vært høyere enn husholdningenes samlede utlånsvekst og gir grunn til uro, heter det i høringsnotatet fra Finanstilsynet 31.8.18. Finanstilsynets retningslinjer er utformet med sikte på å bidra til en forsvarlig utlånspraksis. Tilsynet konstaterer at det er store mangler i foretakenes gjennomføring av retningslinjene og foreslår tiltak for å styrke etterlevelse av disse. Målsettingen er større grad av forbrukerbeskyttelse.

Norsk psykologforening vil understreke behovet for forbrukerbeskyttelse ved å fokusere på følgende:

- sosial utjevning
- psykologiske konsekvenser av økonomiske belastninger for enkeltindivider
- generasjonseffekter av vanskelig økonomi

1. Sosial utjevning

Det er tverrpolitisk enighet i Norge om å utjevne sosiale forskjeller. Helseforskjellene følger en sosial gradient, og å redusere sosiale helseforskjeller er ett av tre nasjonale mål for dagens folkehelsepolitikk. Retningslinjer for forbrukslån og tiltak for å etterleve låneforpliktelser, vil kunne bidra til reell forbrukerbeskyttelse. Det vil være ett av flere tiltak – særlig overfor høyrisikogrupper – for å utjevne sosiale forskjeller.

2. Psykologiske konsekvenser av økonomiske belastninger

Gjeldsgrad som ikke samsvarer med økonomisk betjeningsevne bidrar til psykologiske belastninger. Opplevelse av negativt stress forsterkes hvis dette er en kronisk situasjon. Forskning på atferdspsykologi tydeliggjør psykologiske konsekvenser av fattigdom hos enkeltindivider:

- Redusert evne til å prosessere informasjon
- Redusert evne til å gjøre veloverveide beslutninger
- Redusert evne til å utføre selvkontroll

I forbindelse med forbrukslån får dette praktisk betydning f.eks. ved at kundene i liten grad innhenter informasjon om lånenes renter og løpetid, men først og fremst fokuserer på månedlige utgifter. Kostnadene ved dårlig råd er både økonomiske, tidsmessige og mentale: Det blir et kognitivt slit å få mest mulig ut av hver krone og man har liten mulighet til å betale for grep som kunne forenkles hverdagen. Kronisk stress stimulerer til mindre langsiktige perspektiver og øker risikoen for at situasjonen vedvarer.

3. Generasjonseffekter av vanskelig økonomi

Barn som lever i relativ fattigdom eller barn i familier med lav sosioøkonomisk status er mest utsatt for å oppleve negative livshendelser og marginalisering på en rekke livsarenaer: bosituasjon, lokalmiljø, muligheter for deltakelse i aktiviteter, egen og foreldres helse. Skoleprestasjoner og samspill i og utenfor familien blir satt under press når ressurs situasjonen er knapp. Konsekvensene av negative barndomserfaringer er kumulative. Sannsynligheten for å havne i en marginalisert posisjon er klart høyere hvis familien et barn vokser opp i sliter med økonomi og/eller annen ressursknapphet.

Avsluttende kommentar

Forbrukerbeskyttelse knyttet til forbrukslån er vesentlig både overfor befolkningen generelt og for lavinntektsgrupper spesielt. Belastende økonomisk situasjon kan bli en kronisk stresssituasjon, som svekker fysisk og psykisk helse. Å bidra med tiltak knyttet til årsakene bak årsakene er å legge til rette for enkeltindividers muligheter i generasjoner og en hensiktsmessig samfunnsutvikling. Å håndheve reglene for forbrukslån er et vesentlig grep for å bidra til utjevning av sosiale forskjeller.

Referanser

- Folkehelseinstituttet (2018). Folkehelse rapporten: Helsetilstanden i Norge.
- Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (2017). Oppvekstrapporten.
- Norsk psykologforening (2017). Handlingsplanen for hovedsatsningen Forebygging for barn og unge.
- Daminger m. fl. (2015): Poverty Interrupted. Applying behavioral science to the context of chronic scarcity. Ideas 42.
- Helsedirektoratet (2015). Sosioøkonomisk status og barn og unges psykologiske utvikling: familiestressmodellen og familieinvesteringsperspektivet. IS-2412

Med vennlig hilsen
Norsk psykologforening

Tor Levin Hofgaard
President